

Persoonlijk onderzoek 2016-3

Nationaal vlindertelweekend 6 & 7 augustus 2016: impressie uit onze vlindertuin

Door Ortwin Hoffmann, Van Eyckpark 2, 9250 Waasmunster, België. ortwin.hoffmann@skynet.be

Trefwoorden: Vlindertelweekend – Dagvlinders – Papilionoidea – Insecta.

Inleiding

Voor de week vóór het telweekend begin ik de weersverwachtingen met gezonde spanning veelvuldig in de gaten te houden. We zouden een zeer zonnig weekend voorgeschoteld krijgen, maar het is toch wel even anders gelopen. Dit jaar is het precies een beetje typisch: weersvoorspellingen veranderen blijkbaar op zeer korte termijn en dit meestal niet in positieve zin...

Voor dit ene weekend wordt alles opzijgeschoven en leef ik even enkel in mijn eigen vlinderwereldje. Dit jaar hebben we onze vakantie aan zee hiervoor twee dagen ingekort. Zowel zaterdag als zondag stap ik dan elk uur een telronde. Tussendoor maak ik al een voorlopige selectie van mijn foto's en doe ik al wat gegevensverwerking aan de computer. En zo vliegen de uren voorbij.

Het vlindertelweekend in onze vlindertuin

Zaterdagmorgen om 8u30 kon ik al een vrij onopvallende Dagpauwoog, *Aglais io* (Linnaeus, 1758) in rust spotten aan de onderkant van de golfplaten van ons materiaalokot. Het startschot was gegeven. Omstreeks 10u00 was de temperatuur al met 2° gestegen tot 17° C en had hij al het hazenpad gekozen. En kort daarna verschenen al de eerste Atalanta's, *Vanessa atalanta* (Linnaeus, 1758) en Distelvlinders, *Vanessa cardui* (Linnaeus, 1758). Het is niet verwonderlijk dat deze sterke trekvlinders als eerste ontwaken. Ze kunnen immers tegen een stootje en zijn vlugger actief dan andere soorten. De wind kwam uit het ZW en er was vrij veel bewolking. Rond 13u00 kregen we zelfs een spetter regen te verwerken. Gelukkig was het maar van korte duur en klom de temperatuur toch verder tot maximum 23° C. Maar toch was er naar mijn aanvoelen teveel bewolking.

Het waren in hoofdzaak Atalanta's die altijd in grote aantallen aanwezig waren met een maximum van 36 stuks. Deze soort had ik het meeste verwacht aangezien ze de voorafgaande dagen plots al met aardige aantallen in de tuin begonnen rond te vliegen. Maar nu was hun aantal nog fors toegenomen. Het waren opvallend bijna allemaal heel mooie verse en toch ook wel grote exemplaren. De brandnetels, hun voedselplant, zijn dankzij het regenweer van uitstekende kwaliteit geweest zodat de rupsen ferm hebben kunnen smullen. Dit heeft nadien een positieve weerslag als de vlinder uit zijn pop breekt. Ook bij de Distelvlinders bijna allemaal heel mooie verse ongeschonden exemplaren maar wel relatief klein en dit in tegenstelling tot de Atalanta's. Boomblauwtjes, *Celastrina argiolus* (Linnaeus, 1758), voor hun doen ook goed aanwezig, dwarrelden meestal rond hun waardplanten klimop en vuilboom. En voor de nectar hebben ze een duidelijke voorkeur voor koninginnekruid. Dit is een ideale combinatie: vuilboom of sporkehout samen met koninginnekruid.

Na mijn laatste telronde om 19u00 was het nog steeds 22° C, maar toch zag je de vlinderaantallen wegsmelten samen met de ondergaande zon. Sommige vlinders zie je dan, al dan niet hoog, in de bomen verdwijnen om daar ergens een slaapplaatsje op te zoeken: klimop rond de stam is hiervoor ideaal. Ietswat ontgoocheld telde ik maar 10 verschillende soorten dagvlinders maar wel 71 stuks als som van de verschillende soorten. En enkele zeker te verwachten soorten ontbraken nog op het palmares. Allicht te wijten aan de bewolking... Dan mijn hoop maar stellen op zondag aangezien dit volgens de weersvoorspellingen de beste dag zou worden met nog hogere temperaturen, meer zon en minder bewolking.

Tussendoor heb ik langs mijn ooghoeken ook de Olympische wegrit trachten te volgen en mijn poulain, Greg Van Avermaet, is Olympisch kampioen geworden! Dit huzarenstuk, dat hem sowieso verzekert van eeuwige roem, duwde mijn lichte ontgoocheling enigszins naar de achtergrond.

Met verse moed was ik zondagmorgen om 8u30 al terug paraat en ook nu waren de Atalanta's en Distelvlinders als eerste van de partij. Tot kort voor de middag wisselde de bewolking zeer snel: het ene uur was er volop zon en het andere uur was de bewolking zo hardnekkig dat er amper nog een streepje blauw te zien was. Opvallend is wel dat vanaf de middag de hardnekkige bewolking de zon verhinderde te kunnen doorbreken met een aanhoudende, toch wel te felle wind, uit het ZW. En al deze factoren houden onze zonnekloppers juist tegen om actief te worden ondanks de toch wel meer dan aangename temperatuur van circa 25° C. De weergoden laten het weer afweten...

Opvallend feit is wel dat door de felle wind de vlinders overal windluwe plaatsjes met een aangenaam microklimaat en lichte ondergrond (= vluiggere opwarming) (Fig. 1) in onze vlindertuin gingen opzoeken. Gelukkig zijn deze overal in overvloed aanwezig en alzo kon ik toch nog veel vlinders blijven spotten. En als de Atalanta's en Distelvlinders opvlogen, werden ze precies opgejaagd door de felle wind en gingen in de lucht als gek tekeer. Ik vraag

mij af hoe zij dan in godsnaam controle kunnen houden? Je kunt ze amper volgen in hun dulle vlucht. Ook zag ik heel regelmatig een wisselwerking tussen de purperen buddleia's die tussen de witte hortensia's Annabelle groeien. Meer dan anders, allicht uit noodzaak omwille van de bewolking, gingen ze opwarmen op de witte bloembollen om daarna terug nectar te gaan zuigen. De buddleia's werken als een magneet op vlinders.

Fig. 1. Atalanta: zonnend op alles met een lichte ondergrond in functie van snellere opwarming. Waasmunster, 6.viii.2016 (Foto O. Hoffmann).

In de rand ontdekte ik ook dat er tussen de varens een nestje hommels moet wonen: geregeld zag ik er in de grond verdwijnen. En ook een tweetal keer heb ik een hoornaar gezien die vlinders wilde verschalken. Deze op het eerste zicht ietwat lompe vliegenier zigzagde tussen de buddleia's maar de vlinders waren hem telkens te snel af. Enkele keren miste hij zijn bocht en botste tegen de bloemen... By the way: heb je met je ogen dicht de rustgevende zoomzoete en doordringende geur van buddleia's al eens opgesnoven? Naarmate de namiddag vorderde, begon ik stilaan de hoop op te geven om nog bijkomende soorten te kunnen aanvinken. Ik wilde niets aan het toeval overlaten: als ik tussen de telronden nog even tijd had liep ik nog eens vlug door de tuin in de hoop een bijkomende soort te kunnen opmerken. Maar helaas... Ik ben dit jaar blijven steken op 10 soorten dagvlinders wat sinds de start in 2007 ei zo na het minst goede resultaat is. Na de top van

vorig jaar dit keer een terugval. Vorig jaar telde ik 16 soorten dagvlinders met als kers op de taart een zwervend mannetje Keizersmantel, *Argynnis paphia* (Linnaeus, 1758), (primeur na 30 jaar). Ook het Bruin blauwtje, *Aricia agestis* (Denis & Schiffermüller, 1775), heb ik dan als nieuwkomer mogen verwelkomen. Toen waren de weersomstandigheden echt ideaal in tegenstelling tot dit jaar. Opvallend afwezige soorten: Klein koolwitje, *Pieris rapae* (Linnaeus, 1758); Landkaartje, *Araschnia levana* (Linnaeus, 1758) en toch ook wel Oranje zandoogje, *Pyronia tithonus* (Linnaeus, 1767) en Bruin zandoogje, *Maniola jurtina* (Linnaeus, 1758) alsook Kleine vuurvlinder, *Lycaena phlaeas* (Linnaeus, 1761). Ik heb ze de voorbije dagen allemaal gezien maar allicht omwille van de minder gunstige weersomstandigheden hebben ze zich afzijdig gehouden. Na het vlindertelweekend zijn ze schoorvoetend teruggekomen.

Heel even steeg de hoop om nog een bijkomende soort te kunnen aankruisen: om 19u15 lag ik zoals na elke telronde ongeveer een kwartiertje in de ligzetel om onze Amerikaanse eik te kunnen afspeuren naar Eikenpage, *Favonius quercus* (Linnaeus, 1758). En plots vloog een klein snel zigzaggend vlindertje van achter mij richting Amerikaanse eik. Het zilver/bruinachtig vlindertje klom omhoog tussen de takken en verdween. Precies toch niet zozeer de kleur en het vliegpatroon van een Boomblauwtje? Maar... zonder zekerheid geen aankruising van een bijkomende soort, hoe graag ik dit ook wou.

Om 19u30: boeken dicht ondanks het feit dat de barometer nog steeds 24° C aangaf maar de zon was quasi afwezig. Tijd om de gegevens te vergelijken met de vorige jaargangen van het vlindertelweekend (Fig. 2-4).

Besluit

Een uitmuntend vlindertelweekend of niet, onze vlindertuin blijft hoe dan ook met kop en schouders boven het Vlaams en Nederlands gemiddelde uitsteken dankzij de specifieke vlindervriendelijke inrichting. Dus als je goed zorgt voor vlinders, toch één van onze belangrijke graadmeters van het milieu, belonen ze je altijd met hun kleurrijke aanwezigheid. Dit is volop genieten aan je eigen achterdeur in je eigen natuurreserveaatje! En of ik ondanks alles weeral eens genoten heb!

Ik had de Atalanta als favoriet vooruitgeschoven en mijn pronostiek is uitgekomen. Zowel in België als Nederland is hij veruit de meest getelde dagvlinder geworden.

In onze tuin: 10 soorten dagvlinders en 71 dagvlinders (inclusief dagactieve nachtvlinders: 12 soorten en 97 vlinders).

In de gemiddelde Vlaamse tuin (inclusief dagactieve nachtvlinders): 5 soorten en 14 vlinders.

In de gemiddelde Nederlandse tuin (inclusief dagactieve nachtvlinders): 4 soorten en 11 vlinders.

Papilionoidea	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
<i>P machaon</i>	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
<i>P brassicae</i>	1	1	2	3	1	0	0	0	0	1
<i>P napi</i>	2	1	1	1	2	1	2	1	3	2
<i>P rapae</i>	6	2	8	17	3	8	4	1	3	0
<i>G rhamni</i>	0	0	0	0	1	0	0	0	2	6
<i>C crocea</i>	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0
<i>V atalanta</i>	6	3	3	6	12	13	3	23	14	36
<i>V cardui</i>	2	1	58	0	1	1	2	3	1	8
<i>P c-album</i>	7	1	2	7	2	4	7	6	4	6
<i>A io</i>	1	0	6	10	0	12	38	2	14	3
<i>A urticae</i>	0	0	1	0	1	2	5	7	1	1
<i>A levana</i>	0	1	0	0	0	1	6	1	4	0
<i>A paphia</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
<i>P aegeria</i>	2	1	1	1	0	3	2	1	1	1
<i>P tithonus</i>	0	1	1	1	0	2	1	0	1	0
<i>C argiolus</i>	5	2	6	13	3	1	3	2	7	7
<i>F quercus</i>	0	0	1	0	1	0	4	1	1	0
<i>P icarus</i>	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0
<i>A agestis</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
<i>L phlaeas</i>	0	1	1	4	1	1	1	1	0	0
Totaal	32	15	92	64	28	49	79	51	59	71
Aantal soorten	9	11	14	11	11	12	15	15	16	10

Fig. 2. Vergelijkende tabel met de vorige jaargangen van het vlindertelweekend in de tuin van Ortwin Hoffmann voor de Papilionoidea (dagvlinders).

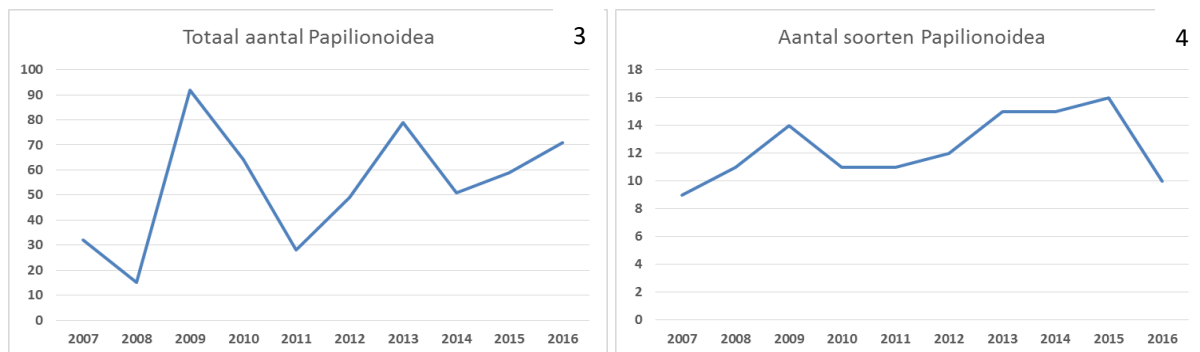

Fig. 3. Totaal dagvlinders/jaar tijdens het vlindertelweekend.

Fig. 4. Aantal soorten dagvlinders/jaar tijdens het vlindertelweekend.